

Առիթը ձեռք է ելած էր, բայց ո՛չ կորսուած. Հ. Տեղապահ կը պատմէ վերջը այս դէպքը միաբանութուն, և ահա իսկոյն ամէնքը կ'ենան դնաւորութիւն, ըսելով թէ չփախցնեն այդ մեծ ու պատմական առիթը, և թէ կրնան իրենք եկողներուն փափաքը կատարել «և այնուհետեւ իրարմիջի սմբի մշտնջենաւոր պարծանս կրօնիս և ազգիս»։ Այդ ոգեւորութիւններէն կը վառուի Հ. Տեղապահին սիրտը և կը խրախուսէ զՀ. Ստեփան՝ որ մանուկ հասակէն գիտէր յունարէն։ Արգէն երկու պատուի-թիւները, ըստ Ազգայնի մը, միայն Վ. Ղազարու վրայ գրած են եղեր յոյսերնին՝ արեւելեան սարկաւազի սպաս գտնելու համար։ Միտ կողմանէ, սակայն, անակնկալ խոչընդոտ մը երևան կու գայ. վննետկոյ Առաք. հոգեւորականը՝ վաճառքի բարեկամ վննետաքէակ Գովհաննէս աղա Սեղ-բոսնանի միջոցով՝ հնչա նոյն օր՝ փոխ կը խնդրէ իւր փոքրաւորներուն համար ուրար ու չապկի-Հազիւ լուրը վաճառք կը հասնի՝ դե՛ռ աւելի կը բորբոքին մեր Հայրերը ու նախանձախնդիր եռանդով մը կ'ըսեն իրարու, թէ «ինչու լատինք մեր զգեստներով պիտի կրնան կատարել և մենք ոչ »։ Անմիջապէս Հ. Տեղապահն ու Հ. Ստեփան «առեալ ընդ իրեանց զլապկիս սարկաւազի և գոյարար փառաւոր՝ պատկերազարդ և զրազարդ (որ խնդրեալ լինէր)», նաեւ կը մտնեն ու կ'երթան գտնելու մի և նոյն արաբողապետը, յայտնելու համար թէ չեն կրցած լաւ իմանալ իրենց առաջին միտքը, ապա թէ ոչ կրնային Աստուծոմով կատարել այդ ծառայութիւնը՝ թէ՛ անձամբ և թէ՛ զգեստներով, որովհետեւ մեր ծէսը արեւելեան է և «ըստ գոյացութեան» յոյներէն առնուած է և չեն պակսիր մեր մէջ յունազգեստներ։

Այդ պատրաստութիւններով ի Ս. Գեորգ կ'երթան ու հանգիպելով ուրիշ երկու ծերագոյն արարողապետներու՝ կը հաղորդեն իրենց գալուստեան պատճառները։ Ո՛րքան անպատում կ'ըլլայ անոնց ուրախութիւնը՝ հազու կը լսեն. նա մահաւանդ իրենք ալ լաւագոյն կը համարին որ սարկաւազները Ս. Ղազարէն ըլլան։ Անմիջապէս սոյն Հաբե Այի Ֆարաի կ'ուղղուին, ուր կը բնակի Ս. Ժորժիկ քարտուղարը Պարագաստուն։ Բախտով անոր քով կը գտնեն վաճառք եկող արարողապետն ալ, որոնցմէ սիրալիր ընդունելու թիւն կը գտնեն՝ շնորհակալութեամբ միասին, միայն հարկ ըլլալով որ նուեցիոյնի փութով հաղորդեն՝ որ աւելորդ ներութիւն չկրնի իւր փոքրաւորները՝ արարողապետը մերայնոց պատրաստ

նաւակը կը մտնէ և կ'երթայ խօսելու անոր հետ։ Դռնակն ալ սիրալից կը լսէ, գիտնալով որ ամէն ոք պատշաճագոյնը զայդ կը համարի. Արարողապետն ըսեր է մինչև իսկ. «Չլին յայտնաբերուի՞նք ունի, զի խաւաքի ոք փոշուից ձեռքաւոր և անմօռու յատեան իցէ յունախնդր ձեռով»։

Այս որոշումէն վերջ Հ. Տեղապահ կը սահմանէ զՀ. Ստեփան Ասիկեան և զՀ. Մկրտիչ Ազգեան. առաջինը՝ «իւր սարկաւազ յոյն աւետարանակարաց» և երկրորդը՝ «իւր կիսա-սարկաւազ զրաւարդաց յունարէն», որոնք կը սկսին պատրաստուիլ լաւ կատարելու իրենց դերերը։ Յաջորդ օր երկուքը միասին կ'երթան վննետիկ յոյն բարեկամ «փափազ»ին՝ իբրև տեղեկութիւններ տանելու հնութեանց մասին ու ճարտարօրէն կ'որոտն Առաք. թուղթի և Աւետարանի յունախնդր ընթերցման եղանակները, ինչպէս նաև սարկաւազի զգեստներու ձևերը, եւ, զորս ուրքան որ գիտեն՝ բայց կ'ուզեն լաւ ստուգել ու վստահանալ։ Բարեւէր անձը բոլորովին անկակած խնդրոյ պատճառին՝ կու տայ նաև երկու յունարէն գրքեր և տարեկան աւետարաններու կարգը։ Եւ որովհետեւ տպագրութիւն ու կազմը անպատշաճ է՝ Պապին արարողապետները խորհուրդ կու տան որ մերայինք օրինակեն այդ յոյն բնագիրները և դնեն հայերէն զարդաւորուն աւետարանի մը մէջ։ Հոս ժամանակակից կ'աւելցնէ.

«Յասկ Հ. Ստեփանին ցնտա թէ հայերէն աւետարան կարելի հանել յատեն ըստ կրկին զարու. մի՛ տղի՛նք արծաթապատ փառաւոր, և փառ ևս կարմիր կազմով, յայնժամ հծելով խարտաւիթայ պապին ընդ միմեան՝ ասեմի, եթէ զորք գրառու»-ըն բերքն, միտումս յայլով փառաւորութեան, վասն որոյ հոռուն պատասխանի թէ զմիմեան բերէ՛ք կարմրակազմ»։

Հուսկ վերադիշնալ Հայրերը ամէն ինչ ի Ս. Ղազար պատրաստելէ վերջ՝ վննետիկ կը վերադառնան հանդիսին նախընթաց իրկուրդ, մարգագ Գովհաննէս աղա Սեղբոսեանի տունը գիշերելու համար, որպէս զի չարիքիւնին օգոյ որեւէ անակնկալ փոփոխումէ։

Հանգիստիցը, որ տօն է լատինաց Ս. Բենեդեկիկոս աբբայի, ամբողջ քաղաքը իբրև կիրակի տօն կը պահէ։ Վանական կարգադրութեան մը համաձայն նոյն առաւօտ Ս. Ղազարէն կը մեկնին նաւակով Ս. Գեորգ ինչ հոգի, որ են. Հ. Գովհաննէս, Հ. Գրեգոր, Հ. Մանուէլ, Հ. Մարթէոս, Հ. Յակոբ, Հ. Մանուէլ,

նալ, այն աստիճանի նա յաջողեր է, մինչև իսկ Սրբազան Հայրապետին իսկ մեծ զոհունակու-թեան արժանանալով...

« Բաւարո կարգացմանն-կ'ըսէ ինքն իսկ Ագերեան Հ. Մկրտիչ - տարաւ կիսաստիճակազն Հ. Մկրտիչ դա-ւետարանն առ պապն, և նա յոտին կալով՝ իրտեմով իմն համբուրեալ »:

Ժամանակագիրը կէտ առ կէտ կը շարունակէ ապա Քահանայապետական ձայնաւորին յաջոր-դական ընթացքը նկարագրել, ամէն սեփական ձեւերովը, զոր ներկայացնել հոս զանց կ'ընենք: Կը հետաքրքրէ սակայն դէպք մը, որ տեղի ու-նեցած է պատարագէն վերջ, երբ Պիոս Է. քա-հանայապետական խոյրը դնելով՝ պատշգամբն կ'օրհնէ հրապարակին մէջ խոնուած ժողովուրդը, որոնք կը գռչեն. Կեցցէ, կեցցէ քահանայա-պետը:

« Մտացեալք կամ անգիտացեալք ըստ սովորութեան Հռովմայ հայցել զներողութիւն, բայց դիտաւորութիւն էր նոյն, վասն որոյ և սրբազանն ինկէց ի վայր զթուղթ ներողութեան. և եղևն նշմուռք ձայնից կրկին՝ հանդերձ թնդանօթիւք են. »:

Երկու Միութարեաններուն անունները Վե-նետոյ լրագրաց մէջ ալ յատկապէս յիշատա-կուեր են, իբր պաշտօնական բաժին ունեցող յոյն ծիսակատարներ՝ սոյն թագադրութեան Չայնաւորին. իսկ ծանօթ անձինք ուրախակ-ցութիւն յայտներ են ամէն անգամ Միութա-րեանի մը հանդիպելուն:

Ըստ տեղեկագրութեան Ագերեանի՝ կ'աւելցը-նենք, որ Պիոս Է. փառաւոր ձայնաւոր մ'ալ մատուցել է նոյն տարւոյ ապրիլ 13-ին Զատիկի օրը Վենետիկ Ս. Պետրոս պատրիարքական եկեղեցւոյն մէջ, և դարձեալ հրաւիրուելով՝ միև-նոյն դերերը կատարեր են Հ. Ստեփան և Հ. Մկրտիչ:

Հ. Ղ. ՏՈՍԵԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՄԵՐՈՍԻ ՈՂԻՍԱԿԱՆ

Ա. ԵՐԿ

(Շար. տես 1921 թ. Բ. Էջ 383)

Պատասխանեց անոր ըզգօն Տեղեմաքն.
« Հիւր, ես պիտի անկեղծութեամբ խօսիմ քեզ. Մայրը կ'ըսէ թ' Ողիսէսի որդին եմ. ես չեմ գիտեր, զի ո՞վ իր հայրը ճանչցաւ, իցիւ զաւակն ըլլայի ես երջանիկ Մարդու մ'որ իր կալուածներուն մէջ հասնէր Աւետիթի. բայց այն դիցացած որ կ'ըսես թէ հայրս ըլլայ՝ մարդոց մէջ պինդ զբժբախտն է: Ահաւասիկ ինչ որ ինծի հարցուցիր »:

Յարեց ծաւի աստուածունհին Աթենաս.
« Բայց աստուածները չեն վճռած՝ որ քու ցեղդ Անշուք մընայ ապագային, զի ծննաւ Լգբեզ նոյն ինք Պենելոպէն. բայց եկուր Ընէ ինծի անկեղծութեամբ. ինչ խընջոյք է այդ և ինչ է այդ ամբոխն, ինչ պէտք կար, Հանդէս մըն է թէ հարսանիք, զի ատի Հասարակաց ծախքով եղած խրախճան չէ. ինձ կը թըրի որ այդ լիբբերն եկեր հոս քու պալատիդ մէջ կը շուայտին գեղիւթութեամբ: Ողջմիտ ո՞ր և է մարդ հոս որ մըտնէր Այդ լըբբութեանց վըրայ պիտի զայրանար »:

Պատասխանեց անոր ուշիմ Տեղեմաքն.
« Ողիւնտեւ ինծի կ'ուղղես դուն, ո՞վ հիւր, Հարցումներ այդ բաներուն վրայ, գիտցիր արդ որ ընչեղ էր այս տունն երբեմն ու ամբօծ, Ուշափ ատեն որ Ողիսէս այս տեղ էր. Բայց աստուածները շարիքներ նիտալով՝ Ուրիշ կերպով սահմանեցին, ուղեցին Որ մարդոց պինդ անփառունակն ըլլայ ան: Եւ ան վըրան այնչափ պիտի չըլայի եթէ ինկած մեռած ըլլար Նիփեցին: Ընկերներուն հետ մէկ, և կամ մարտէն վերջ Բարեկամաց գիրկը. Բոլոր Աթայեանք Անշուտ իրեն զամբան արի կանգնէին, Որ պիտի մեծ պարծանք ըլլար իր որդւոյն Ապագային. սակայն Արպեայք չուպցին Անարգանք զանի երկրէս. կորսաւ ան Անտես՝ անշուր, թողւով ինձ սուգ ու արցունք. Եւ ան միայն չէ որ կու լամ ու կ'ողբամ. Դիք ինձ ուրիշ զբմնէ ցաւեր Նիփեցին: Դուրիքիս, Ամա՛ն, ծառուտ Զակինթոս կըզգիներուն բոլոր պետերն, և կը դարձեալ Ապառաժուտ իթակէի իշխաններն Ամէնքն ալ մօրքս հետ կ'ուզեն կարգը: Եւ կը սպառեն տունըս. մայրս ո՞վ կը մերձէ Այդ ժանտաժուտ ամուսնութիւնն, և ոչ ալ Բանձրն կ'առնէ. իսկ անտք տունս հիմերէն կը քանդեն՝ իմ ժառանգութիւնս ուտելով. Եւ պիտի զիս ալ ուտեն քիչ ատենէն »: